

BESTAANDE KENNIS m.b.t. VERKLAREND ANALYSEREN

Om samen met ouders/opvoeders, de jeugdige en andere betrokkenen te kunnen beslissen over passende jeugdhulp, is het nodig om een gedragen integraal en samenhangend beeld te hebben over wat er aan de hand is, waardoor dat komt, wat de kwetsbaarheden en beschermende factoren zijn op korte en langere termijn en hoe deze factoren en omstandigheden elkaar en het gedrag van jeugdigen en ouders/opvoeders beïnvloeden. Verklarend analyseren helpt daarbij. Het is een essentiële stap in het vakbekwaam redeneren over de problematiek en in het samen met de jeugdige en het gezin kiezen van passende oplossingen en/of interventies.

Er zijn veel verschillende namen voor verklarend analyseren, die vaak door elkaar worden gebruikt. Enkele voorbeelden: 'theorie van het individuele geval', 'casusconceptualisatie', 'verklarende diagnose', 'structuurdiagnose', 'integratief beeld', 'samenhangend beeld', 'integrale analyse' en 'persoonlijke diagnose'. In Nederland wordt vaak voor zowel het proces als het resultaat de term 'verklarende analyse' (VA) gebruikt. Er zijn verschillende modellen, formats en hulpmiddelen beschikbaar, die helpen bij het maken van een VA en bij het systematisch en overzichtelijk weergeven van verschijnselen van de problematiek en de samenhang tussen de verschillende onderliggende factoren die (positieve en negatieve) invloed hebben op het gedrag van kinderen en ouders/opvoeders.

Door de hernieuwde en groeiende aandacht voor het belang van VA, als cruciale voorwaarde voor de inzet van passende en effectieve hulp, groeit ook de kennis over de werkzame elementen van VA en worden de kwaliteitscriteria waaraan VA moet voldoen steeds concreter. In deze factsheet wordt de (op dit moment) beschikbare kennis en praktische hulpmiddelen m.b.t. VA op een rij gezet. De kennissynthese is gemaakt door de [Kenniswerkplaats Jeugd Friesland](#) i.h.k.v. een ZonMw implementatieimpuls-project "*Samen op weg naar een gedragen verklarende analyse: kennis meer toepasbaar maken voor de praktijk*".

Zie ook [informatiepagina Nederlands Jeugdinstituut \(NJI\)](#) "*Hoe krijg ik een volledig beeld van wat er aan de hand is?*". Deze pagina wordt op termijn aangevuld met alle actuele kennis over het werken met VA in de praktijk.

VISUALS EN PRAATPLATEN

- [Praatplaat](#) 'Verklarend analyseren: hoe doe je dit écht samen. Jongeren en ouders aan het woord' (Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, december 2024; voor meer informatie, zie [HIER](#))
- [Visual](#) 'Samen op weg naar een gedragen VA' (Visueel verslag leer- en ontwerpessie I d.d. 12-03-2024, Kenniswerkplaats Jeugd Friesland; voor meer informatie, zie [HIER](#))
- [Visual](#) 'Samen op weg naar een gedragen VA' (Visueel verslag leer- en ontwerpessie II d.d. 16-05-2024, Kenniswerkplaats Jeugd Friesland; voor meer informatie, zie [HIER](#))
- [Visual](#) 'De VA: hoe werkt het 7-factoren model?' (Bureau PEERS, februari 2024)
- [Visual](#) 'Redeneerlijnen in de VA' (Bureau PEERS, februari 2024)
- [Visual](#) 'Verbanden aangeven in de VA' (Bureau PEERS, februari 2024)
- [Visual](#) 'Hoe kom je tot een gedragen VA?' (Bureau PEERS, februari 2024)
- [Visual](#) 'Helpende zinnen bij het maken van een VA' (Bureau PEERS, februari 2024)
- [Visual](#) 'VA vanuit verschillende perspectieven: het opvoederschap vs. het gezinssysteem' (Bureau PEERS, februari 2024)
- [Visual](#) 'VA vanuit het perspectief van het opvoederschap' (Bureau PEERS, februari 2024)
- [Visual](#) 'VA vanuit het perspectief van het gezinssysteem' (Bureau PEERS, februari 2024)
- [Visual](#) 'Van VA Naar Doelen Naar Interventies' (Bureau PEERS, februari 2024)
- [Werkkaart](#) 'Verwachtingen van opvoederschap i.r.t. psychologische basisbehoeften van kinderen' (Bureau PEERS, 2024)
- [Praatplaat](#) 'Werken met de VA in je organisatie' (op te vragen bij [BOEG](#), 2023)
- [Visual](#) 'Passende Zorg met een VA' (BOEG, 2022)
- [Praatplaat](#) 'VA: eerst samen begrijpen, dan (be)handelen' (Hilde Tempel & Laura Geesing/ FlevoAcademie Jeugd, 2022)
- [Praatplaat](#) 'VA: Bij 0 gezinnen ontbreekt een goede verklarende probleem- en krachtenanalyse die is gemaakt voorafgaand aan de uithuisplaatsing' (C4Youth, 2021)

HULPMIDDELEN, INVULFORMATS, REFLECTIE-INSTRUMENTEN EN (DIGITALE) TOOLS

➤ VA a.d.h.v. 7-factoren model van Bureau PEERS:

- [Digitaal tool/invulformat](#) VA, bijbehorende [hulpvragen](#), voorbeeld [casus](#) en [toelichting](#) (2020)
- VA Basis [invulplaat](#) (april 2024)
- VA [invulplaat](#) 'Opvoederschap' (april 2024)
- [Voorbeelden/mindmaps](#) van de toepassing van VA, waarbij de VA is ingevuld voor bepaalde problematiek

➤ VA a.d.h.v. model van Molendrift:

- [Factsheet](#) 'Werken met de VA in de praktijk'
- [Invulformat](#) VA en [toelichting](#) (Regionaal Expertteam Jeugd Groningen, 2023)
- [Samen1Analyse](#): digitaal hulpmiddel voor het gezamenlijk opstellen van een gedeelde VA met gezin en meerdere hulpverleners (vaak als er sprake is van complexe problemen)

➤ VA a.d.h.v. model van Hilde Tempel & Laura Geesing:

- [Invulformat](#) VA en [toelichting](#)
- [Invulformulier](#) VA en [toelichting](#) (Regionaal Expertteam Jeugd Drenthe)
- [Invulmodel](#) en [uitleg](#) VA (Jeugdhulpregio Noord Veluwe/ FlevoAcademie Jeugd, 2022)

➤ Holistische theorie:

- [Factsheet](#) 'De holistische theorie en haar plek in het gedragstherapeutisch proces'
- Voorbeeld [invulformat](#) (VGC(t) Kennisnet)

➤ Hulpmiddelen t.b.v. de implementatie van de VA

- Readiness checklist voor de implementatie van de VA in de praktijk (op te vragen bij [BOEG](#))

➤ Kwaliteitscriteria voor de VA en hulpmiddelen voor monitoring en reflectie op de kwaliteit van de VA

- Werkkaart '[Kwaliteitscriteria voor de VA](#)' (Bureau PEERS, Karakter & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, februari 2025; zie ook [HIER](#) voor meer informatie)
- [Reflectie-instrument m.b.t. kwaliteitscriteria voor de VA](#) (Bureau PEERS, Karakter & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, februari 2025; zie ook [HIER](#) voor meer informatie)
- Kwaliteits- en reflectiekader (checklist/ zelfrapportage) voor de uitvoering van de VA in de jeugdzorg (op te vragen bij [Praktikon](#)/ Radboud Universiteit)
- Vragenlijsten op 3 meetmomenten (1: direct na intake, 2: na adviesgesprek/ afronding VA, 3: na eerste behandel-evaluatie) om op casusniveau het proces, de ervaringen en de opbrengsten van VA in kaart te brengen; de uitkomstmaten zijn o.a. motivatie, inzicht in problematiek, alliantie, gezamenlijke besluitvorming (op te vragen bij [Praktikon](#)/ Radboud Universiteit)
- [Checklist](#) 'VA in de Praktijk' (Ellen Loykens & Hilde Tempel, 1 februari 2025)

ANIMATIES, TUTORIALS EN VIDEOFRAGMENTEN

➤ Uitleg over VA

- [Animatie](#) 'Kenmerken van een goed analysemodel in de jeugdhulp: waaraan moet een VA voldoen?' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland)
- [Animatie](#) '7-factorenmodel: een verklaringsmodel voor de VA' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland)
- [Videofragment](#) met uitleg over VA (BOEG, 27 februari 2023)
- [Videofragment](#) met uitleg over VA (TIMM Consultancy, 1 februari 2023)
- [Videofragment](#) met uitleg over VA (Hilde Tempel, 12-05-2020)
- [Videofragment](#) VA, i.h.k.v. de voorbereiding op de workshop VA van Accare Child Study Center (Hilde Tempel, 4-05-2020)
- [Videofragment](#) 'Implementatieproces: procestappen voor implementatie en borging vakmanschap VA' (BOEG Klankbordgroep, d.d. 28 maart 2024)
- [Animatie](#) 'Reflectie op de kwaliteit van VA' (Bureau PEERS, Karakter & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, februari 2025)

➤ Tutorials m.b.t. de verschillende onderdelen van VA

- [Mini-tutorial](#) 'Steun – onmisbare factor in elke VA' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, 2024)
- [Mini-tutorial](#) 'Persoonlijke kracht – onmisbaar onderdeel van elke VA' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, 2024)
- [Mini-tutorial](#) 'De invalshoek van de VA' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, 2024)
- [Mini-tutorial](#) 'Verschijnselen' over fase 1: WAT (welk gedrag of ontwikkeling) willen we verklaren? (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, 2024)
- Mini-tutorial 'Verwachtingen' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland – [verschijnt in 2025](#))
- Mini-tutorial 'Vaardigheden' (Bureau PEERS & Kenniswerkplaats Jeugd Friesland – [verschijnt in 2025](#))

WEBINARS

- 3e Actualiteitencollege NEJA 'De gedragen VA' (26-09-2023): [presentatie](#) en [opname](#)
- Webinar 'VA: alleen trainen is niet genoeg!' (BOEG, 6-07-2023): [presentatie](#) en [opname](#)
- Webinar 'VA' (BOEG, 26-01-2022): [opname](#)
- Webinar 'Vraagverheldering als essentiële bouwsteen van de VA' (Kenniswerkplaats Jeugd Friesland & Bureau PEERS, 9-11-2021): [presentatie](#) en [opname](#)
- Webinar 'VA: de basis voor passende hulp' (Kenniswerkplaats Jeugd Friesland & Bureau PEERS, 24-11-2020): [presentatie](#) en [opname](#)
- 1^e Transformatiecollege 'Integraal redeneren bij gezinnen met meervoudige en complexe problemen' (Programma Transformatie Jeugd Amsterdam-Amstelland & NEJA, 25-05-2020): [presentatie](#), [opname](#) en bijbehorend [artikel](#)

PODCASTS EN INTERVIEWS

- [Interview](#) met Titia Free, orthopedagoog generalist, Molendrift 'Hoe werkt deskundig redeneren in een gedeelde VA?'
- [Interview](#) met Hilde Tempel 'De VA als kern van ons vak' (G7 De 7 Gelderse Regio's, 17 april 2024)
- [Interview](#) met Ellen Loykens 'Gedeelde VA in complexe situaties. Eerst begrijpen, dan handelen' (22-09-2023)
- [Podcast Ketenbreed leren](#) met Hilde Tempel en Jason Bhugwandass. In deze aflevering staat de eerste rode draad uit het onderzoek centraal: 'Professionals kijken en handelen vrijwel alleen maar symptoomgericht en sluiten in de behandeling weinig aan op de onderliggende verklarende factoren' (15-08-2023)
- [Interview](#) met Hilde Tempel 'Deskundig redeneren. Eerst begrijpen, dan handelen' (19-06-2023; zie ook [HIER](#))
- [Podcast TIMM Consultancy #099](#) met Nienke Kuiper en Anne Hueting 'Het belang van de VA' (15-06-2023)
- [Interview](#) met Hilde Tempel en Marjolein Kendall (De Flevo Academie Jeugd, september 2022)
- [Interview](#) met Frederieke, ervaringsdeskundige van TeamED16, over wat de gevolgen kunnen zijn van het ontbreken van een VA en niet passende hulp (BOEG)

LEZINGEN, PRESENTATIES EN WORKSHOPS

- Werksessie 'Verklarend Analyseren Goed Implementeren' tijdens werkconferentie Kwaliteit en Blijvend Leren: dat doen wij (12-12-2024): [presentatie](#)
- Workshop 'VA in de jeugdzorg' tijdens Kennisfestival Kenniswerkplaats Jeugd Friesland (01-07-2024): [presentatie](#)
- 'Implementatie van de VA door lokale teams in Friesland': [presentatie](#)
- 'Implementatie van de VA bij CJG Noord Veluwe' (maart 2024): [presentatie](#)
- '[Waarom implementatie nodig is](#)' met Leonieke Boendermaker (30-11-2023) tijdens de bijeenkomst Bestuurlijk Adviesnetwerk Kenniswerkplaats Jeugd Friesland: [presentatie](#) en [visueel verslag](#)
- Workshop 'Gedeelde VA' tijdens AOJ dag VO- & VSO-scholen gemeente Groningen (Molendrift, oktober 2023): [presentatie](#)
- 'Hulp in één keer goed met de VA' tijdens 7e Kenniscafé Drentse Jeugd Academie (6-07-2023): [nieuwsbericht](#) en [opname](#)
- 'Van verklarend analyseren naar VA naar een samenwerking met resultaat voor jeugdigen en ouders' (Bovenregionaal Expertisenetwerk Jeugd Noord Holland, juli 2023): [presentatie](#)
- Workshop 'VA: oude wijn in een nieuw jasje?' tijdens de Werkconferentie Bovenregionaal Expertisenetwerk Jeugd Noord Holland: (2023): [presentatie](#)
- Integraal redeneren bij en met gezinnen met meervoudige en complexe problemen tijdens Congres Gezinnen met meervoudige en complexe problemen (Euregionaal Congresburo, 2023): [presentatie](#)

- Minisymposium 'Van A naar Beter! Door Samen te reflecteren op ervaren bevorderende en belemmerende factoren bij het werken met de VA' (30-03-2023): [informatie](#)
- Gluren bij de burens: het 7 factoren-model als hulpmiddel bij de VA (Kenniscentrum KJP, Landelijk Kenniscentrum LVB en het NJI, 1-07-2021): [presentatie](#)

FACTSHEETS

- [Factsheet](#) 'Kennisinventarisatie Primair Proces' (als onderdeel van initiatief VA, Regionale Kenniswerkplaats Jeugd en Gezin Centraal/ Academische Werkplaats RisicoJeugd, november 2023)
- [Factsheet](#) 'De VA: een gezamenlijke 'werktheorie' bij complexe zorgvragen' (JENN, Kenniswerkplaats Jeugd Friesland, C4Youth & het Expertisecentrum GMCP, 2022)
- [Factsheet](#) 'De VA: wat, doel, criteria en randvoorwaarden' (Kenniswerkplaats Jeugd Friesland & Bureau Peers, 2021)
- [Factsheet](#) en [werkkaart](#) VA (JENN, 2022)
- [Factsheet](#) 'Evaluatie pilot VA 2023' (Regionaal Expert Team Regio Rijk van Nijmegen, 2024)

PUBLICATIES

- Lenke Balogh (Sterk Huis), Onderzoeksteam BEN Brabant|Zeeland (12 december 2024) [Verkennd onderzoek](#) naar de toepassing van de Gedeelde VA in Brabant en Zeeland
- Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd (2 december 2024) [Leerrapportage ZIKOS](#); lessen die het Ondersteuningsteam Zorg voor Jeugd (OZJ) heeft geleerd uit de trajecten met jongeren, hun ouders/verzorgers en betrokkenen
- Ingrid van Gool, Ulrike Haers & Liesbeth van Hoof (12 oktober 2024) [Handreiking](#) Gebruik Gedeelde VA In Brabant En Zeeland
- Artikel De pedagoog - pedagogiek & politiek (2024) [Pleidooi voor de VA](#): 'We moeten veel explicieter maken waarom we doen wat we doen'
- Marieke Boelhouwer, Ellen Loykens, Paul Van Geert (2024) [De Toeslagenaffaire en Andere Complexe Problemen](#). De VA vanuit een Complex Dynamisch Systeemperspectief. Jeugd in Ontwikkeling Nr 2 (2024): [Themanummer](#): Gezinnen met meervoudige en complexe problemen
- Linda Terpstra & Anke van Dijke (2024) [Het klinkt best logisch: zo thuis mogelijk! Of: Om-pannenkoeken in de jeugdzorg](#). Artikel in SOZIO-special over de Jeugdzorg (juni 2024)
- Blik op Hulp (2024) ['Do's en dont's](#) van het werken met gezinnen met meervoudige en complexe problemen' (waaronder het maken van een VA) met Jana Knot-Dickscheit
- Artikel [De raakvlakken van JIM en VA](#): niet over, maar mét de jeugdigen (21 februari 2024)
- Marieke Boone-van den Heuvel (CHE) & Elma Hilbrink (HAN) (2022) [Rapport](#) Monitoring webinar en trainingstraject VA. Bovenregionaal Expertisenetwerk Gelderland (BOEG)
- Hilde Tempel, Anouk van Dijk, Bram Orobio de Castro(2022) [Eerst begrijpen, dan \(be\)handelen](#). Kind & Adolescent Praktijk (online), 3 september 2022
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2022). Vakbekwaam redeneren. Een morele plicht. Kind en Adolescent Praktijk, 21 (4)
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2022). Vakbekwaam redeneren. Zie kind niet over het hoofd. Kind en Adolescent Praktijk, 21(3)
- Harrie van Leeuwen en Marca Geeraets (2022). Vakbekwaam redeneren in de jeugdhulp. Amsterdam: [Boom uitgevers](#)
- [Interview](#) met Marca Geeraets, Ellen Loykens en Hilde Tempel - Pleidooi voor de VA. De Pedagoog #2-2022 P&P
- Geeraets, M.H.W. & Van Leeuwen, H.M.P. (2022). Vakbekwaam redeneren. [Denken in vaardigheden](#). Kind en Adolescent Praktijk, 21(2)
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2022). Vakbekwaam redeneren. [Een levensgroot probleem](#). Kind en Adolescent Praktijk, 21(1), 38-39
- Geeraets, M.H.W. & Van Leeuwen, H.M.P. (2021). Vakbekwaam redeneren. [Zeven misvattingen](#) over de VA. Kind en Adolescent Praktijk, 20(4), 44-45
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2021). Vakbekwaam redeneren. [Jeuklabels](#). Kind en Adolescent Praktijk, 20(3), 44-45

- Geeraets, M.H.W. & Van Leeuwen, H.M.P. (2021). Vakbekwaam redeneren. [Schot in het duister](#). Kind en Adolescent Praktijk, 20(2), 44-45
- Van Leeuwen, H.M.P. & Geeraets, M.H.W. (2021). Vakbekwaam redeneren. [De spil van vakmanschap](#). Kind en Adolescent Praktijk, 20(1), 40-41
- Ondersteuningsteam Zorg voor de Jeugd (2021) [Werkboek Jeugdhulp](#). Een groei- en snoeidocument voor de praktijk.
- Van Leeuwen, Harrie M.P. & Geeraets, Marca H.W. (2020) [Whitepaper](#) Integraal redeneren bij gezinnen met meervoudige en complexe problemen
- Van Leeuwen, Harrie M.P. & Geeraets, Marca H.W. (2019). [Klinisch redeneren](#) in de geïntegreerde jeugdhulp met behulp van het zevenfactorenmodel. Tijdschrift voor Orthopedagogiek, Kinderpsychiatrie en klinische kinderveerpsychologie (TOKK), 44(1) 21-33.
- Van Leeuwen, Harrie M.P. (2018) [Integrale jeugdhulp biedt ‘alles ineen’](#). Maar wat dan precies? Kind en Adolescent Praktijk, 17(1), 36-38
- Tempel, H., Vissenberg, C. (2018) [Een gat tussen wetenschap en praktijk](#). Een explorerend onderzoek naar de wijze waarop behandelingen in de residentiële zorg worden vormgegeven. Tijdschrift voor Orthopedagogiek 11&12 57: 22-28

© 20 maart 2025 [Kenniswerkplaats Jeugd Friesland](#)

Deze kennissynthese is gemaakt i.h.k.v. een ZonMw implementatieimpuls-project [“Samen op weg naar een gedragen verklarende analyse: kennis meer toepasbaar maken voor de praktijk”](#).